

András Hanga

Nemzeti identitás Székelyföldön

Székelyföldi fiatal felnőttek kisebbségi identitásának átalakulása

Számos kutatás vizsgálta már az erdélyi magyarok nemzeti identitását, azonban a székelyföldi magyar nemzetiségű fiatal felnőtt (18-35 év közötti) korosztály nemzeti identitásáról és a témával kapcsolatos vélekedéseikről kevés önálló elemzés született. A kutatás célja e hiány mérséklése volt, a székelyföldi fiatalok nemzeti identitásának jellemzőinek megismerése. A disszertáció alapkérdése, hogyan válhat és lehet egy individuális ágens a székely “nemzeti” közösség részévé és milyen többlet-felkészültségekkel (tudásokkal, preferenciákkal, regulátorokkal stb.) kell rendelkeznie ehhez. Hogyan konstituálódik és regulálódik az ágensek által egy nem eredendő közösség, milyen prezentációkra, spektációkra, konstrukciókra és legitimációkra van szükség ahhoz, hogy a székely ágensek a többlet-felkészültségeik birtokában magukat *nemzeti* közösségként lássák és láttassák? Hol tart a székely ágensek önálló nemzeti közösséggé, kollektív ágenssé való formálódása, legitim-e a székelység mint nemzeti közösség, egyáltalán, beszélhetünk-e valamiféle kommunikatívról ezzel kapcsolatban?

A vizsgált csoport körében végzett nagymintás kutatások sorozata által mért lassú nemzettudat változás következtében a célcsoport jelentős része elkezdte a székely etnikai identitás elemeit felerősíteni. A közös – magyar és székely – identitáselemekben meglévő kismértékű eltéréseket oly mértékben nagyították fel, hogy megfeleljen az új “székely nemzeti” identitásnak. A kultúrnemzeti magyar identitás összetevőit elkezdtek helyettesíteni a “székely” jelzővel illetett tulajdonságokkal, viselkedésekkel, szimbólumokkal, ami által a magyar nemzeti identitás – a “magyar” jelző elhalványodásával – fokozatosan székely nemzeti identitássá válik. Az elkülönülés időszaka több generációt ölel át, mozgatórugói a generációk közös élménye (“lerománózás”, hagyományok, életmód), a kollektív emlékezet (népszavazás, magukra utaltság), az auto- és heterosztereotípiák (“góbéság”, “székely” nyelv és életmód) és kulturális emlékezet (történelmi múlt, “erdélyiség”). Önazonosságukat alapvetően két irányban mutatják meg: a többségi román és a többségi magyar társadalomtól is megkülönböztetik magukat. Az együttélés kollektív élménye azonban sok esetben nagyobb közeledést mutat a románok felé, mint a magyarországi magyarok irányába. Ennek ellenére románként kategorizálni őket az identitásuk durva megsértése, a tudatlanság fokmérője, ami furcsa kettősségre mutatott rá: ami a románok részéről – a “bozgorozással” együtt – nacionalista megnyilvánulás, addig a magyarok részéről a nemzetietlenség fokmérője: a nemzetietlenség szerintük az egyik

legfontosabb választóvonal székely és magyar között. A kutatás rávilágított arra, hogy sem a magyar, sem a román nemzeti identitás nem megfeleltethető a székely „nemzeti” identitással, de nem egy új nemzet születésének vagyunk a részesei, hanem az összmagyarság egy részét – lényegében a székelyföldi magyarokat – érintő nemzettudat módosulásnak.

A székely etnikai alapú kollektív ágens – mint minden kollektív ágens – felkészültségei az őt alkotó individuális ágensek felkészültségeiben gyökereznek, és ha adaptációra kényszerülnek az individuális ágensek, akkor a felkészültségeik megváltoztatására kényszerülnek – a változás nyilvánvalóan összefügg a probléma valamikénti felismerésével. Ha a nemzeti identitást alkotó felkészültségeket érinti az adaptációs kényszer, akkor a nemzeti identitásban bekövetkező változások a nemzet kollektív ágens felkészültségeiben – sajátvilágában – is változásokat okoz. Feltételezve, de nem tekintve bizonyítottnak, ha a 2004. decemberi népszavazás sikertelensége adaptációs kényszert okozott sokszázezer székely etnikai önazonosságú, de magyar nemzeti identitású individuális ágens számára, akkor a felismert probléma és annak megoldása – a csalódottság, a magukra maradottság érzésén keresztül – elvezethetett az önálló székely nemzet mint a probléma megoldását jelentő elérhető kívánatos állapot felismeréséhez.

Zárómondatként összefoglalva a kutatás eredményét, kijelenthető, hogy a székely mint nemzet kollektív ágens konstitutív alapja nincsen meg, nyilvánossága igen korlátozott, azonban a székely etnikai identitású kollektív ágens nyilvánosságában már legitim módon lehet prezentálni és diszkusszálni a székely nemzet kollektív ágens konstitutív alapjáról, sajátvilágának többlet-felkészültségeiről.